

Nieuwe stap Energiewende

De Duitse Energiewende lijkt in een nieuwe fase gekomen, waarin de bevordering van hernieuwbare energie de dominante factor van het gehele elektriciteitsbeleid zou kunnen worden, maar deze tegelijk meer marktconform wordt. Het gaat om de omslag van een steeds grotere nichemarkt naar dominantie.



Door
Pieter Boot

Half oktober kondigde de Duitse milieuminister Altmeyer een fundamentele herziening aan van de Erneuerbare Energie Gesetz (EEG). Hij noemde drie oorzaken: de ondersteunende bedragen houden de kostendaling en het uitbouwtempo niet bij, waardoor de totale ondersteuning te duur wordt; de ondersteuning is alleen op kwantiteit hernieuwbaar gericht, terwijl het om

een samenspel van alle energievormen en de regionale verdeling moet gaan; er is onvoldoende coördinatie tussen Berlijn en de regio's. Achtergrond hiervan is een toenemende onrust onder bevolking en middelgrote bedrijven over oplopende kosten: van 4,7 miljard in 2008 via 12,1 in 2011 naar ruwweg 20 miljard euro in 2013. Die zorg is niet nieuw maar actueel, omdat de EEG opslag op de stroomrekening in 2013 met 47% stijgt. De Duitse bevolking was de werkelijke drager van de transitie, uit een mengeling van zorg om het milieu en energietoekomst, behoefte het heft in de hand te nemen en eigen baat. De grote industrie werd in de bekostiging geheel ontzien: deze betaalt dit jaar 40 miljoen op een totaal van 13,5 miljard euro. Feitelijk heeft de grote industrie alleen baat, omdat door het 'merit order effect' de groothandelsprijs door aanvoer van wind- en zonne-energie daalt. Ook wordt het aantal bedrijven dat nauwelijks hoeft te betalen uitgebreid – maar drukt de last dan nog meer op de anderen. Het finan-

cieringsmodel van de EEG is onder druk komen staan. Dat werd steeds urgenter door de enorme toename van zon-PV. In de eerste helft van dit jaar steeg de capaciteit daarvan tot 29 gigawatt (meer dan de gehele Nederlandse capaciteit). Het doel van 35% hernieuwbare elektriciteit in 2020 is bijgesteld naar 40%, tegen 25% nu. Tegelijk neemt de flexibiliteit van het elektriciteitssysteem af. Gascentrales worden uit bedrijf genomen, maar tot 2015 komt er per saldo 5 gigawatt aan kolencentrales bij die allemaal hard willen draaien. Over het probleem van het tekort aan netwerkcapaciteit is in deze krant al vaak geschreven. Minder aandacht kreeg de verregaande autarkiewens van Duitse regio's. De analyse van Altmeyer spreekt zelfs van 'export' van de ene deelstaat naar de andere. Dat past ook in een beeld waarin de wisselwerking met omringende landen tot nu toe niet in de beschouwing werd meegenomen.

Wettelijke einddoelen

Wat gaan de Duitsers hieraan doen?

Net zoals bij zon-PV al het geval is, komen er per technologie wettelijke einddoelen met nadrukkelijker een, aan de jaarlijkse toename gekoppelde, daling van het subsidiebedrag. Als het einddoel is bereikt, stopt de ondersteuning. Tegelijk wordt de ondersteuning meer als premie dan als volledig subsidiebedrag vormgegeven, vergelijkbaar met de SDE+. Er komt een sterkere koppeling tussen de aanwezigheid van netten en de mate van ondersteuning, wat tot regionale differentiatie gaat leiden. Dit hangt ook samen met de totstandkoming van een landelijke netplanning in 2013. In de EEG komt apart aandacht voor energieopslag. Dit alles is alleen mogelijk als de regio's en de Bondsregering meer samen optrekken, wat tot onderling afgestemde groeipaden moet leiden. Een grote mate van consensus is daarbij essentieel. Door een intensieve dialoog moet die in mei 2013 zijn bereikt, maar insiders denken dat dit voor de verkiezingen (september) niet gereed komt.

Andere zorg

Of de voorgestelde aanpak het doel van een rond hernieuwbare energie vormgegeven markt zal bereiken weten we niet. Op de achtergrond speelt een andere zorg mee. De verwachting was dat de Energiewende nieuwe industriële banen zou opleveren. Maar komen die niet vooral in China terecht? Eerste analyses indiceren dat dit wellicht mee lijkt te vallen. Duitsland heeft een aandeel van 15% in het mondiale aanbod van milieutechnologie en grondstoffenefficiëntie en verwacht dat

te behouden. Het grootste deel is van middelgrote bedrijven, actief in energie-efficiency. Op papier is energiebesparing ook een centraal onderdeel van de Energiewende, maar de financiering daarvan blijkt moeilijk. Maanden bleken nodig om een investeringsfonds van 400 miljoen euro tot stand te brengen. Maar ja, in Nederland hadden we het wel sneller, maar werd het even later afgeschaft.

Pieter Boot is verbonden aan het Planbureau voor de Leefomgeving. ■

